

Neutral bitt. Legg merke til de fine slimhinnene og den jevne sliteflaten på tennene. Det røde til venstre i bildet er gulrot

Veterinær

Ellen Schmedling

Avsluttet veterinærstudiene ved NVH 2002.

Jobbet så hos Torbjörn Lundström i Sverige på Djurtandvårdskliniken i 1,5 år. Har i tillegg tatt akupunktur og kiropraktikktutdannelse for veterinærer. Jobber i dag kun med tenner og kiropraktikk/akupunktur på hest.

- Jeg hadde kun tenkt til å ta etterutdannelse innen kiropraktikk på hest, men jeg fant etter hvert ut at mange ryggproblemer stammer fra munnen og vice versa. Jeg jobbet derfor 1,5 år på Djurtandvårdskliniken hos Torbjörn Lundström i Sverige for å lære mer om tenner hos hest. I 2004 tok jeg akupunkturutdannelse for veterinærer i Danmark, og i 2005 tok jeg eksamen i kiropraktikk for veterinærer i Tyskland, forteller Ellen som i dag driver en klinikk i Spydeberg.

For mer informasjon kan du gå inn på hjemmesiden: www.hestekur.no

Bitt-avvikelsler

Hva i all verden er det?

Vi kan dele bitt (altså hestens tenner og kjeve) inn i neutralbitt (nøytral), overbitt og underbitt.

Man snakker alltid om overkjevens relasjon til underkjeven. Et neutralbitt er drømmesituasjonen. Da møter over og underkjeve hverandre perfekt, og hesten vil slite tennene optimalt. Dersom disse hestene ikke får skader og har et fornuftig foringsregime (mye grovfôr), kan man være så heldig at hesten ikke trenger tannbehandling i det hele tatt, selv om man alltid vil anbefale årlige kontroller for å utelukke skader.

Hos en hest med overbitt, vil overkjeven være lengre frem enn underkjeven. Dette vil føre til mangelfull slitasje på første kinntann i overkjeven og siste kinntann i underkjeven.

Hos en hest med underbitt, vil underkjeven være lengre frem enn overkjeven. Det fører til ufullstendig slitasje på

første kinntann i underkjeven og siste kinntann i overkjeven.

Når jeg snakker om bitt-type, snakker jeg alltid om kinntennene. Fortennenes posisjon har faktisk ikke så stor betydning som man skulle tro.

Hester med såkalt papegøyebitt (dvs ekstremt overbitt på fortennene) klarer seg som regel utmerket selv på beitet. At det kan se litt snodig ut og ikke er ønsket utifra et avlsmessig synspunkt er noe helt annet. Man kan derfor ikke se på fortennene for å bestemme bitt-type, for det er faktisk ingen sammenheng mellom fortenner og kinntenner når det gjelder dette. En hest kan ha overbitt på fortennene (kalles for frontal overbitning), og ha underbitt på kinntennene og vice versa.

Påbitning og låsing

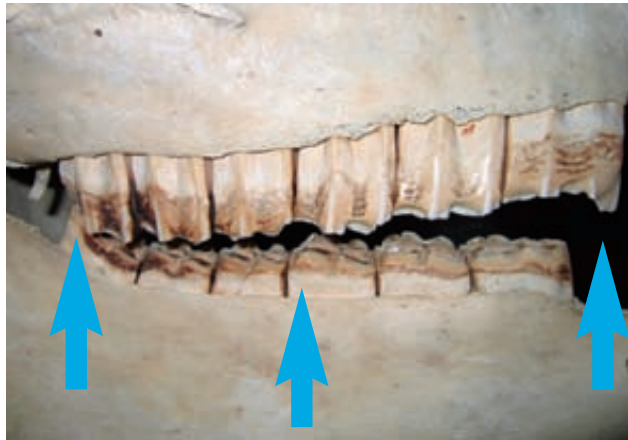
Ok, hvilken betydning har da dette? Når tennene ikke slites normalt og får

såkalte haker, vil disse etter hvert kunne bli så store at de går opp i motstående kjeve og lager sår. Hver gang hesten lukker munnen, vil den da bite seg selv.

Vi skal aller først se litt nærmere på en normal tyggebevegelse. Når hesten tygger, ser denne bevegelsen ut omtrent som et spørsmålstegn. Den beveger kjevene noe opp og ned, men aller mest frem og tilbake og fra side til side. Det er viktig for normal slitasje av tennene at hele tyggebevegelse utføres fullt ut.

Når en hest biter seg selv når den lukker munnen (påbitning), vil den automatisk endre tyggemønster for å beskytte dette området så godt det lar seg gjøre. Som regel gjør hestene det ved å tygge mer opp og ned og mindre fra side til side. En følge av dette er ufullstendig slitasje av tennene og dannelse av haker og låsninger. Dette blir en ond sirkel som vil stoppe tyggebeve-

>>>

OVERBITT

Legg merke til haken som utvikles på første kinntann i overkjeven. Denne vil føre til at kjeven presses fremover i tyggebevegelsen. Etter hvert blir tyggebevegelsen kortere, noe som fører til ufullstendig slitasje på kinnetenne. Dette sees som litt store tverrgående riller. Det blir en stor tverrgående rille midt på tannraden. Det er helt typisk for et overbitt. Denne rillen kalles en låsning siden den låser den normal tyggebevegelsen. På dette bildet ser man låsningen midt på og hakene foran og bak markert med piler.

Disse tre bildene viser hvordan dette ser ut på en levende hest. Påbitningen lengst bak ser man i speilet. Legg også merke til de forstørrede tverrgående rillene

>>> gelse mer og mer. Når hesten tygger mer opp og ned enn sideveis, vil det også øke sannsynligheten for at fór presses ned mellom tennene og utvikler forinnpakninger. Dette er svært smertefullt og fører den enda lengre inn i den onde sirkelen.

Låsninger

En hest med dårlig tyggefunksjon vil etter hvert utvikle det vi kaller låsninger. Det er høyere emalje-åser som låser den normale tyggebevegelsen. Det er viktig å slippe til disse låsningene slik at de ikke hemmer tyggebevegelsen. Det kan sammenliknes med å slippe ned en for høy fylling. Man får absolutt ikke ta for mye, det er bedre å ta det i flere omganger.

Fysiologisk tilpasning

På en hest med over eller underbitt som har en fin funksjon derimot, vil man se en "bølge" når man ser inn på tannraden. Dette er en fysiologisk tilpasning til avvikelsen.

En hest med over eller underbitt kan aldri få en helt rett tannrad slik en hest med neutralbitt har. Dersom vi prøver å slippe tannraden rett, vil vi faktisk ta vekk en del friske tannkontakter og skape spenning i kjeven.

Denne såkalte haken som utvikles, er det viktig å slippe til med jevne mellomrom. Igjen må man alltid være varsom med hvor mye man tar. Etter min mening er det bedre å ta litt for lite enn litt for mye om man er usikker.

Et problem som har fått utvikle seg ubehandlet over lang tid, krever som regel flere behandlinger, og lang tid for å få helt tilbake til en normal funksjon. Man kan aldri lime på tannsubstans dersom man har vært for ivrig med raspen. Det er også viktig å tenke på at skader etter for mye tannrasping, ofte ikke vises før etter flere år.

Spander heller en ekstra behandling i stedet for å skulle behandle alt på en gang. Det kan spare hesten for mye lidelse.

Betydning for ridning/kjøring

Hvilken betydning har det da for ridning/kjøring at en hest har overbitt/underbitt?

Haken på første kinntann vil ofte ligge der bittringen trykker mot kinnet. Det kan derfor være nødvendig å endre størrelsen på bittringen dersom den ligger mot haken.

Når hesten har en påbitning, vil den ofte prøve å gape for å skape avstand slik at den ikke biter seg. Ha det i tan-

kene dersom hesten stikker ut tunga eller gaper. Det er som regel alltid en årsak til gapingen eller tungefeilen. Ikke bare stram neseremmen...

Forebygging:

Når er det optimalt å se hesten første gang?

Sjekk alltid hesten før du skal ha bitt i munnen. Da kan man se etter ulvetenner, og få fjernet dem før hesten opplever ubehag mot disse.

Jeg vil alltid anbefale en sjekk når hesten er 2 år. Da får man en liten anelse om hvilken bitt-type hesten har og en veterinær kan korrigere hakene som evt. har oppstått på første kinntann. På den måten kan du også sikre en god tyggebevegelse som igjen stimulerer riktig vekst. Dersom du venter til hesten er 2,5 år, vil den være på vei inn i tannfelling, og man kan ikke bedømme bitt-type igjen før hesten er nærmere 4 år.

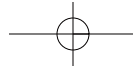
Foring med mye grovfor, og relativt lite kraftfor vil også stimulere til en riktig tyggebevegelse og normal slitasje. Man kan ved riktig fóring redusere behovet for behandling ganske dramatisk.

>>>

UNDERBITT

Det blir en hake på første kinn-tann i underkjevene og siste kinn-tann i overkjeven. Legg merke til gombitningen som er markert med pil.

>>>

SÅR

Denne hesten har tydelige sår i slimhinnen lengst bak. Da er det grunn til å spørre seg selv hvorfor?

En nærmere undersøkelse viser at hesten har en påbitning lengst bak. Dette er smertefull og hesten endrer tyggemønster. Dette igjen vil føre til økt spenning i kjevemuskulaturen og kinnet presses dermed inn mot tennene og lager sår. Det har også blitt forinnpakning pga den nedsatte tyggefunksjonen.

Dette er et problem som har utviklet seg over tid, og det vil ta tid å få det helt bra. Det viktigste i første omgang er å fjerne påbitning, rense forinnpakning og redusere forsiktig på de tverrgående rillene.